

Nr 184.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående beviljande af anslag till fortsatt utgifvande af tidskriften Sfinx; gifven Stockholms slott den 4 april 1910.

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att på extra stat för år 1911 anvisa ett belopp af 1,200 kronor till understöd för fortsatt utgifvande af tidskriften Sfinx med villkor att dess utgifvare kostnadsfritt öfverlämnar till universitetsbiblioteket i Uppsala 40 exemplar och till universitetsbiblioteket i Lund 20 exemplar af tidskriften för att användas för dessa biblioteks bytesverksamhet med utlandet.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas Riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städe välbevågen.

Under Hans Maj:ts
Min Allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

P. E. Lindström.

Utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 4 april 1910.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve TAUBE,
Statsråden: PETERSSON,
 HEDERSTIERNA,
 SWARTZ,
 grefve HAMILTON,
 grefve EHRENSVÄRD,
 MALM,
 LINDSTRÖM,
 NYLANDER,
 VON SYDOW.

Föredragande departementschefen, statsrådet Lindström, yttrade här-
efter:

»På extra stat för hvar och ett af åren 1903—1910 har Riksdagen till understöd för fortsatt utgifvande af tidskriften Sfinx anvisat ett belopp af 1,200 kronor att utgå under vissa villkor, som under de senare åren formulerats sålunda, att dess utgifvare skulle öfverlämna till universitetsbiblioteket i Uppsala 40 exemplar och till universitetsbiblioteket i Lund 20 exemplar af tidskriften för att användas för dessa biblioteks bytesverksamhet med utlandet.

Tidskriften
Sfinx.

Uti underdånig ansökning har nu docenten vid universitetet i Uppsala Ernst Teodor Andersson i egenskap af utgifvare af nämnda tidskrift anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes till 1910 års Riksdag aflåta nådig pro-

position därom, att för fortsatt utgifvande af tidskriften måtte beviljas ett förhöjdt anslag å 2,200 kronor att utgå för år 1911 under villkor motsvarande dem, som af Riksdagen fastställts för åtnjutande af det för år 1910 beviljade statsanslaget. Till stöd för berörda ansökning har Andersson därvid anfört hufvudsakligen följande.

De af Riksdagen anvisade anslag till tidskriftens utgifvande, hvilka för hvar och en af de elfva första årgångarna täckt tryckningsomkostnaderna, hade sedermera visat sig otillräckliga på grund af dels höjda tariffer inom boktryckerifacket dels ock ökad användning af hieroglyfiska och koptiska typer uti de i tidskriften införda artiklarna. Då det vore mängden af dessa i ett häfte förekommande svårhandterliga typer, som i hufvudsak inverkade på tryckalstrets dyrhet, hade försök gjorts att vid tidskriftens utgifvande begränsa dessa typers antal. En dylik reducering af typografiskt material vore emellertid synnerligt betänkelig, ty dels förlorade framställningen därigenom mycket i klarhet och åskådlighet och dels vore vederbörande författare ej med om att utsätta sina bidrag för stympning, utan föredroge i så fall att anlita ett annat organ, som kunde gifva deras arbeten erforderlig typografisk utstyrsel. Det hade därför visat sig vara nödvändigt att öka förrådet af hieroglyfiska och koptiska typer för att bereda tidskriften möjlighet att fylla de fordringar, som ställdes på ett godt vetenskapligt organ inom våra dagars egyptologi. Härtill komme att tidskriftens omfång måste ökas för att ett för dess utvidgning uppgjort program skulle kunna realiserast. Då Andersson ej kunde med den lilla aflöning han vid universitetet uppbure bestrida de kostnader, som utöfver hittills beviljade statsanslag kräfdes för tidskriftens utgifvande, nödgades han för omförmälda ändamål begära ett med 1,000 kronor förhöjdt statsunderstöd.

På grund af nådig remiss har kanslern för rikets universitet dels inhämtat yttrande öfver ansökningen af filosofiska fakultetens vid universitetet i Uppsala humanistiska sektion dels ock, efter det docenten Andersson afgifvit underdåniga påminnelser samt sektionen med anledning häraf ånyo yttrat sig i ärendet, den 29 december 1909 afgifvit eget underdånigt utlåtande, hvarjämte Andersson inkommit med förnyade påminnelser i ämnet.

Uti sina i ärendet afgifna yttranden har humanistiska sektionen afstyrkt beviljande af anslag till fortsatt utgifvande af tidskriften *Sfinx*, därvid sektionen åberopat uttalanden i ämnet af två tyska egyptologer, professorerna G. Steindorff och W. Spiegelberg. Då sektionen inom sig icke förfogade öfver någon sakkunskap i egyptologi, hade nämligen en medlem af sektionen af Steindorff och Spiegelberg begärt utlåtanden an-

gående ifrågavarande tidskrifts vetenskapliga värde, med anledning hvaraf bemälda sakkunnige uttalat, bland annat, att docenten Anderssons vetenskapliga verksamhet syntes dem vara ganska värdelös eller stå på en helt låg ståndpunkt, att nämnda tidskrift under Anderssons ledning icke kunde anses hafva väsentligen gagnat den egyptologiska vetenskapen, hvarför dess fortsatta utgifvande ej vore af behovet påkalladt, samt att tidskriften enligt deras förmenande ej vore ägnad att i utlandet ingifva en gynnsam mening om svensk forskning i egyptologi. Under ärendets handläggning inom sektionen framhölls dessutom såsom stöd för afstyrkande af statsanslaget, bland annat, att ifrågavarande tidskrift vore att betrakta såsom ett kritiskt-polemiskt organ för en särskild riktning inom egyptologien, men att det ej kunde vara lämpligt, att svenska staten skänkte sitt särskilda officiella understöd åt någon viss bland flera med hvarandra täflande vetenskapliga skolor, att ehuru redaktionen af tidskriften, hvilken understundom i sina kritiska artiklar intagit en väl skarp och personligt polemisk hållning, uti ett under år 1908 utfärdadt tillkännagifvande angående tidskriften utlofvat en bestämd ändring härutinnan, detta löfte likväl icke blifvit till fullo infriadt, i det att en därefter i tidskriften intagen artikel företett en alldeles onödig och följaktligen obehörig skärpa i formen, samt att tidskriftens utgifvare icke syntes vara i besittning af de egenskaper, som man kunde vänta hos redaktören af en internationell revy.

Gentemot dessa afstyrkande yttranden har en medlem af sektionen, med hvilken två andra sektionsmedlemmar i vissa afseenden instämt, anfört hufvudsakligen följande.

Det af sektionen fattade beslutet att afstyrka beviljande af anslag till fortsatt utgifvande af tidskriften Sfinx hade varit i viss mån förhastadt. Det gällde här en sedan 12 år tillbaka utkommande vetenskaplig tidskrift, som, hvad man än kunde säga om dess brister och lyten, säkerligen dock bidragit till främjande af den forskningsgren, åt hvilken den vore ägnad; det gällde jämväl en universitetslärare, som sedan fem år tillbaka med en energi och en hängifvenhet för saken, som alla måste respektera, bemödat sig att värda och förkofra arvet efter de egyptologiska studiernas grundläggare i Sverige. När det nu ifrågasattes, att sektionen skulle ej blott neka sitt förord till docenten Anderssons ansökan om förhöjning i det årliga statsunderstöd, som tidskriften Sfinx hittills åtnjutit, utan öfverhufvud afstyrka allt statsanslag åt tidskriften, hade man utan tvifvel den största anledning att först efter den omsorgfullaste pröfning fatta sitt beslut. Då, med frånseende af docenten Andersson, hvarken inom sektionen eller öfverhufvud inom landet för närvarande funnes någon representant för den egyptologiska forskningen, hade man naturligtvis måst vända sig till utländska

sakkunniga för att af dessa inhämta utlåtanden om det sätt, hvarpå ifrågasvarande tidskrift under de senare åren blifvit skött. Härvid hade det ålegat sektionen att söka skaffa sig en så allsidig och tillförlitlig utredning som möjligt, och för sådant ändamål hade den bort själf bestämma såväl till hvilka vetenskapsmän man skulle hänvända sig som ock åt hvilka sektionsmedlemmar det skulle uppdragas att å sektionens vägnar framställa de vederbörliga förfrågningarna. Då det vore allmänt känt, att tidskriften *Sfinx* sedan länge tillbaka stått i ett ganska utprägladt motsatsförhållande till den tyska egyptologien, hade man ej bort inhämta utlåtanden uteslutande af tyska sakkunniga, af hvilka den ene, professor Steindorff, genom frånträdande af medarbetarskapet i tidskriften oförtydligt tillkännagifvit sitt missnöje med det sätt, hvarpå den redigerades. Om än tonen i tidskriften understundom varit skarp, hade dock en omisskännlig ändring till det bättre i detta hänseende inträdt. Vid afgörande af frågan, huruvida tidskriften fortfarande borde erhålla statsunderstöd, syntes man för öfrigt ej alltför mycket böra fästa sig vid formen och tonen i tidskriften; hvad man i främsta rummet borde uppmärksamma vore fastnerna tidskriftens vetenskapliga värde, och ur denna synpunkt vore tidskriften säkerligen nu liksom förut förtjänt af uppmuntran och understöd.

Uti sina i ärendet afgifna påminnelser har docenten Andersson, bland annat, anfört följande.

Egyptologerna vore för närvarande delade i två grupper, som stode i skarp motsats till hvarandra, nämligen en tysk och en icke-tysk. Tidskriften *Sfinx* hade alltid sträfvat att intaga en oberoende ställning mellan dessa båda grupper. Det voro naturligtvis klart att tidskriften trots sin karaktär af oberoende organ intagit en bestämd ståndpunkt i vissa egyptologiska principfrågor. Då tidskriften på grund af meningsskiljaktighet rörande hufvudpunkter inom egyptologien ofta uppträdt mot Berlinerskolan, kunde det tänkas att de tyska sakkunnigas uttalanden om lämpligheten af tidskriftens fortsatta utgifvande i ej oväsentlig grad påverkats af önskan att hämma utvecklingen af ett för Berlinerskolan misshagligt organ. Såsom striden nu stode mellan representanter för de två hufvudriktningarna inom egyptologien, vore tidskriftens störtande på grund af uttalanden från den ena af de stridande parterna en allvarsam sak. Den egyptologiska vetenskapen torde vara föga betjänt med ett sådant förfarande. Då meningarna om vissa egyptologiska frågor vore skarpt delade, borde nämligen det fria ordet mer än någonsin få komma till sin rätt. Det syntes ej heller förenligt med omsorg om svensk kultur att beröfva Sverige en tidskrift, som utgifvits sedan år 1896 och nu vore väl inarbetad. Det kunde tänkas att äfven om *Sfinx* befundes ej vara värd svenskt offentligt understöd, tid-

skriften ej därmed komme att nedläggas utan fortfara att utkomma men då förmodligen icke såsom svenskt organ utan såsom utländsk tidskrift, grundad af svensk vetenskapsman.

Till stöd för sina påståenden samt för att styrka sin egen vetenskapliga kompetens har Andersson åberopat åtskilliga uttalanden af utländska egyptologer, såsom Naville, Lefébure, Mallon, Maspero, Bissing och Lieblein. Jag tillåter mig här återgifva hvad Maspero, en allmänt erkänd framstående egyptolog, uttalat angående Sfinx' vetenskapliga värde. Efter att hafva framhållit, att flertalet af kompetenta vetenskapsmän skulle beklaga, om statsunderstödet till tidskriftens utgifvande indroges, anför Maspero följande. Sfinx företrädde en viktig gren af den egyptologiska vetenskapen, den rent kritiska, som icke representerades så fullständigt i någon annan tidskrift. Hvarken Recueil de Travaux eller Zeitschrift für Ägyptische Sprache införde obehindradt recensioner af utgifna arbeten. Den senare mottog endast med svårighet sådana artiklar, där dess förnämsta medarbetares åsikter diskuterades och gendrefves. För egyptologerna vore det emellertid af verklig vikt att äga ett speciellt organ, som motsvarade det behof af fri kritik, som egyptologien i likhet med alla andra vetenskaper vore i behof af. Sfinx vore, såsom utgifven i Sverige och redigerad af svenskar, väl ägnad att opartiskt bedöma arbeten af de båda skolor, hvori egyptologien för närvarande vore delad, den tyska och den franska. En tidskrift af denna art, utgifven i Tyskland eller Frankrike, skulle måhända lätt föranledas att mot sin vilja visa något företräde för de sinas åsikter och arbeten. Sfinx undginge denna böjelse och kunde fritt uppskatta hvar och ens förtjänster och fel utan att taga hänsyn till skola eller nationalitet. Den hade gjort så nästan alltid och visat sitt oberoende genom att opartiskt kritisera båda skolorna. Man hade förebrått tidskriften att ofta utöfva en brutal kritik, och det måste erkännas att förebråelsen vore väl grundad. Man finge dock tillägga, att kritiken varit lika skarp på den ena som den andra sidan och att om tyskar, såsom Steindorff och Erman, angripits, hade tidskriften visat sig icke mindre skarp mot fransmän, såsom Chassinat och Maspero. Någon liten måttfullhet hade icke skadat, och Sfinx skulle därigenom hafva undgått den förföljelse, hvarför den nu vore utsatt. Detta formfel kunde dock lätt rättas, och det vore sorgligt om på grund af sådant fel ett af den egyptologiska vetenskapens mest lifaktiga organ skulle undertryckas. Maspero tilläte sig därför att förorda tidskriftens fortsätta utgifvande och hoppades att den fortfarande måtte få åtnjuta statsunderstöd, därvid måhända det villkor kunde fästas, att tonen i artiklarna, som redan nu vore lugnare, skulle blifva ännu mera hofsam. Det syntes Maspero vara ett brott mot vetenskapen att bidra till denna tidskrifts

undertryckande. Den vore en god tidskrift, som det vore af intresse att ytterligare förbättra, men ej att förstöra.

Vid sina påminnelser har Andersson tillika fogat i bestyrkt afskrift ett af öfverbibliotekarien vid universitetsbiblioteket i Uppsala L. Bygdén afgifvet utlåtande af hufvudsakligen följande innehåll.

Alltsedan tidskriften *Sfinx* af professorn i egyptologi K. Piehl år 1896 grundades, hade Uppsala universitetsbibliotek haft förmånen att såsom gåfva årligen erhålla ett antal exemplar af nämnda tidskrift, hvilket antal under senaste åren, sedan docenten Andersson efter professor Piehls död öfvertagit redaktionen, belöpt sig till 40 exemplar. Medelst denna frikostiga gåfva hade biblioteket kunnat upprätthålla och utvidga de redan tidigare ingångna bytesförbindelserna med ett stort antal utländska lärda institutioner, hvarigenom biblioteket utan ringaste ekonomisk utgift förvärfvat sig de allra flesta af de vetenskapliga tidskrifter, som öfverhufvud utgäfves på motsvarande orientaliska språk- och kulturområde. Det pekuniära värdet af dessa lärda publikationer, som sålunda under årens lopp kommit den vetenskapliga forskningen vid Uppsala universitet till godo, kunde räknas i tusentals kronor, då man betänkte huru dyrbart trycket af hieroglyfer och den orientaliska litteraturen i allmänhet ställde sig. Ett afbrytande af tidskriften *Sphinx's* utgifvande skulle för universitetsbiblioteket innebära en ganska svår förlust, som icke kunde genom inköp ersättas, enär biblioteket oakadt sitt nyligen höjda anslag icke på långt när såge sig i stånd att af årsanslaget afsätta ett så afsevärdt belopp, hvartill prenumerationen af ifrågavarande litterära publikationer komme att stiga. Därför tedde det sig från universitetsbibliotekets synpunkt såsom en högst viktig sak, att tidskriften *Sphinx's* redaktör, som lofvat att äfven för kommande år ställa samma antal exemplar till bibliotekets förfogande, måtte såsom hittills af statsmedel erhålla det understöd, som möjliggjorde tidskriftens fortsatta utgifvande. Endast härigenom skulle universitetsbiblioteket kunna hålla vid makt sina bytesförbindelser med ifrågavarande framstående lärda institutioner, hvilka just genom upprätthållande af detta litterära commercium äfven syntes ådagalägga, att hvad de från universitetsbiblioteket erhöle i utbyte i vetenskapligt afseende vore af den betydelse att det, om ej kvantitativt, uppvägede hvad de å sin sida lämnade biblioteket. För en liten nation borde det i alla händelser vara maktpåliggande att sedan en vetenskapsgren sådan som egyptologien, hvari svenskarne Nils Gustaf Palin, Johan David Åkerblad och Karl Piehl gjort så stora insatser, med möda och ansträngning vunnit rotfäste i landet, icke låta densamma i brist på understöd aftyna, utan om möjligt gifva dess fåtaliga idkare tillfälle att fullfölja de vetenskapliga traditionerna.

Uti sitt ofvanberörda utlåtande har universitetskanslern anfört bland annat, att han ställde sig tveksam beträffande frågan om lämpligheten för svenska staten att fortfarande lämna anslag för utgifvande af tidskriften *Sfinx*. Å ena sidan funne kanslern det ganska betänkligt att afbryta meddelandet af offentligt understöd åt en publikation, som under en längre tid fyllt ett behof inom den vetenskapliga världen och hvars utgifvande trots dess brister varit en heder för vårt land, å andra sidan framställdes allvarliga anmärkningar mot det sätt, hvarpå tidskriftens redaktion på senare tider skötts. Dessa anmärkningar hade visserligen framkommit från märkesmän inom den egyptologiska skola, mot hvilken *Sfinx* ställt sig mycket kritisk, men de hade tillvunnit sig förtroende af den öfvervägande majoriteten inom humanistiska sektionen och gillats af densamma. Under sådana förhållanden syntes det kanslern antagligt, att svenska statsmedel till vetenskapligt ändamål kunde bättre användas än till utgifvande af denna tidskrift. På grund häraf ansåge sig kanslern icke kunna förorda aflåtande af proposition till Riksdagen om anslag till fortsatt utgifvande af tidskriften.

Med hänsyn till de olika meningar, som, på sätt förut nämnts, af sakkunniga vetenskapsmän uttalats rörande det vetenskapliga värdet af tidskriften *Sfinx* har jag naturligen känt mig mycket tveksam, huruvida tidskriften kan anses vara förtjänt af fortsatt statsunderstöd. Jag har dock efter noggrant öfvervägande af de skäl, som anförts för och mot tidskriften, kommit till den uppfattningen, att det statsunderstöd, som hittills utgått till densamma, icke nu bör indragas.

De anmärkningar, som riktats mot tidskriften, gälla dels utgifvarens vetenskapliga kompetens, som anses icke hålla måttet, dels tidskriftens framställningssätt, som anses hafva understundom varit väl polemiskt.

Då det gäller att bedöma dessa anmärkningars betydelse för den nu föreliggande frågan, torde böra erinras därom att, såsom af den lämnade redogörelsen framgår, inom egyptologien göra sig gällande olika riktningar, hvilka stå i det motsatsförhållande till hvarandra, att de gifvit upphof åt olika s. k. skolor. Dessa bekämpa hvarandras grundåskådningar och forskningsmetoder, och motsatsen dem emellan synes understundom så stark, att, såsom i den vetenskapliga diskussionen icke sällan händer, företrädarne för de olika skolorna underskatta eller underkänna hvarandras vetenskapliga kompetens. Tidskriften *Sphinx* synes nu hafva trädt i bestämd opposition mot den ena af dessa skolor, den s. k. Berlinerskolan. Men det är på uttalande från representanter för denna skola, som de akademiska myndigheterna stödt sitt afstyrkande af statsbidrag till tid-

skriften. Ehuru jag icke tilltror mig att bedöma graden af utgifvarens vetenskapliga skicklighet, kan jag icke värja mig från det intrycket, att de anmärkningar, som ifrågavarande vetenskapsmän i nu berörda hänseende riktat emot honom, äro öfverdrifna. Och jag styrkes i denna min uppfattning af det förhållandet, att framstående egyptologer, såsom professorerna J. Lieblein och G. Maspero, hos mig lifligt rekommenderat tidskriften till fortsatt understöd, därvid de dels kritiserat förut berörda sakkunniges utlåtanden, dels framhållit tidskriftens betydelse för egyptologien och den förlust, denna vetenskap skulle lida, därest tidskriften komme att indragas.

Om tidskriftens nuvarande utgifvare icke i alla afseenden besitter den vetenskapliga mognad, som erfordras för att *helt* fylla den maktpåliggande uppgiften att redigera en vetenskaplig kritisk revy, är jag, i betraktande af hans uppoffrande och energiska hängifvenhet för sin vetenskap, öfvertygad därom, att hvad som i nu berörda hänseende möjligen kan gifva fog för anmärkning, skall undanröjas.

Den andra anmärkningen gällde tidskriftens framställningssätt, som synes hafva varit öfver höfvan polemiskt. Denna brist i formen, hvilken torde hafva varit en kraftig anledning till den inom vissa vetenskapliga kretsar rådande misstämningen mot tidskriften, kan jag emellertid icke tillmäta en för den nu föreliggande frågan afgörande betydelse. Polemisk skärpa är något, som alldeles icke är ovanligt inom den vetenskapliga diskussionen. Tidskriftens nuvarande utgifvare har i detta afseende tagit efter sin företrädare, de egyptologiska studiernas högt förtjänte grundläggare vid Uppsala universitet. Om felet synes för öfrigt utgifvaren själf vara medveten, att döma af ett år 1908 utfärdadt prospekt, däri utlofvas en ändring i tidskriftens polemiska hållning. Visserligen har, i trots häraf, anledning till anmärkning under de senaste åren ej alldeles saknats, men det synes mig vara förvänta, att tidskriftens utgifvare, varnad af det starka klander, som i berörda hänseende nu riktats emot honom, skall ställa sig till noggrannare efterrättelse den utfästelse, som lämnats i förutnämnda redaktionella meddelande angående tidskriften.

Till de skäl, som sålunda synas mig tala för att tidskriften fortfarande bör erhålla statsunderstöd, kommer ännu ett af helt praktisk art. Enligt hvad öfverbibliotekarien vid universitetsbiblioteket i Uppsala vitsordat skulle nämligen genom upphörande af den byteshandel, biblioteket bedrifvit med de till dess förfogande ställda exemplar af Sfinx, biblioteket tillskyndas en ganska svår förlust. Prenumerationspriset på de vetenskapliga tidskrifter, som erhållits i utbyte mot Sfinx, vore nämligen så högt, att man icke kunde tänka på att prenumerera på sagda tidskrifter.

Om sålunda Sfinx' fortsatta utgifvande synes mig önskligt, finner jag dock icke skäl att under nuvarande förhållanden tillstyrka förhöjning af det hittills utgående understödet.

Jag hemställer alltså, det Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att på extra stat för år 1911 anvisa ett belopp af 1,200 kronor till understöd för fortsatt utgifvande af tidskriften Sfinx, med villkor att dess utgifvare kostnadsfritt öfverlämnar till universitetsbiblioteket i Uppsala 40 exemplar och till universitetsbiblioteket i Lund 20 exemplar af tidskriften för att användas för dessa biblioteks bytesverksamhet med utlandet.»

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställen behagade Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall; och skulle nådig proposition af den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, aflåtas till Riksdagen.

Ur protokollet:

Elis Lindahl.
